

IQ. Vi siger til børn, at de kan blive til, hvad de vil, når bare de tager sig sammen, men det passer ikke. Intelligens er noget, man fødes med, og menneskeheden er blevet genetisk dummere siden 1850.

Den mest vidunderlige ting

AF LONE FRANK

I MASSOL – DET er næsten perfekt symbolik, når *the International Society for Intelligence Research* vælger at afholde sin årlige konference på Cypern i december måned. Her uden for sæsonen er man aldeles alene og placeret i den yderste periferi af Europa. Ganske som intel-

FORTSÆTTES SIDE 2

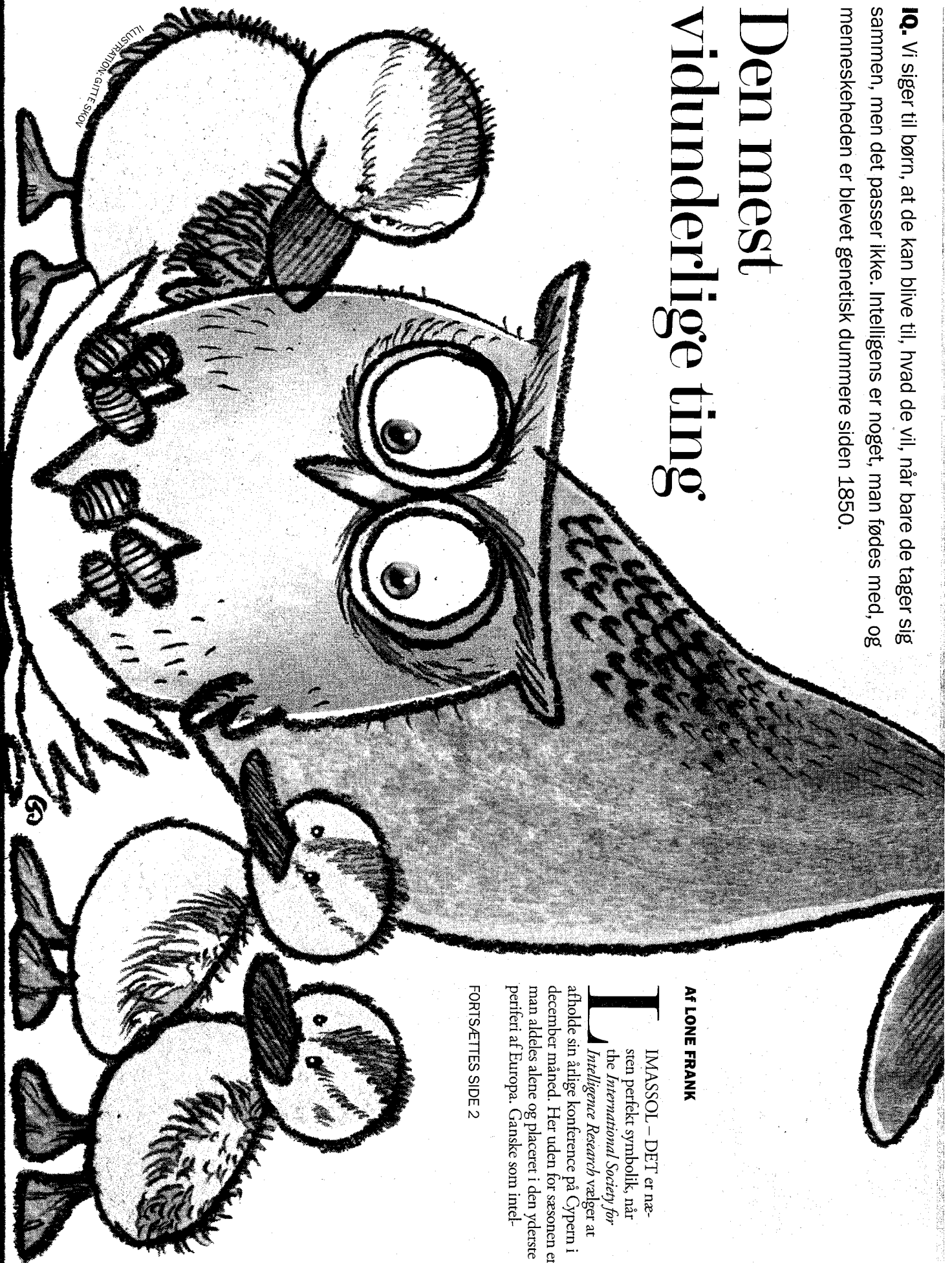

ILLUSTRATION: GITTA SIVOU

Den mest vidunderlige ting

Walter Dill Scott \$ 51, 23-29 December Bell

lignensforskningen befinder sig på kanten af psykologien og langt fra det gode selskab.

»Det er frustrerende i betragtning af, at vi arbejder med den mest *vidunderlige* ting,« siger Douglass Dettman, intelligensforsker igennem mange år og professor ved Case Western Reserve University. »Intelligens er den mest kvantificerbare og uden sammen-

ligning den bedst undersøgte og validerede faktor i samfundsvidenskaberne overhovedet. Det er den enkeltfaktor, som har lang den største forudsigelseskræft, når det kommer til udfaldet af vores livsforhold – hvad du opnår i din karriere, din livsindsigt, ja selv din sundhedsrisiko, og hvor længe du lever.«

Den lavmælte ældre herre ryster på hovedet. »Alligevel ignoreres intelligens af sociologer og samfundsforskere, som insisterer på kun at bruge socioøkonomiske parametre, selvom det giver langt ringere forklaringsmodeller.« Dettman griber dog også i egen barm. »Se dig omkring,« siger han og nikker i retning af en flok gråhårede og fløjlsklædte kolleger i snak ved kaffeboardet. »Ingen af os har jo rigtigt medietække. Som gruppe har vi været for dårlige til at kommunikere, hvad vi ved.«

Den moderne intelligensforskning har den amerikanske psykolog Arthur Jensen i 1960'erne i en omfartende og nuanceret artikel om intelligens kort nævnt målbar forskelle på IQ hos sorte og hvide amerikanske børn. Jensen kom straks under rasede beskyldning for racisme, og mærkater klæbede herefter til hans felt. Da Charles Murray og Richard Herrnstein i 1994 i bogen *The Bell Curve* igen diskuterede forskelle mellem etniske grupper gennemsnitsintelligens, blev

stemningen omkring intelligensforskning trykket i bund.

»Selv jeg, som laver dyreforsøg, kan stort set ikke få bevillingen, hvis jeg bruger udtrykket intelligens i ansøgningen,« siger Louis Marzel fra Rutgers University. »Og jeg møder stadig kolleger – biologer og genetikere, Gud hjælpe mig – som i fuld alvor fastholder, at intelligens er en social konstruktion. Eller kommer med påstanden om, at intelligens ikke udgør et virkelig fænomen, men bare nogle arbitrære målinger. I lyset af data er det simpelthen grotesk.«

Man diskuterer stadig den nøjagtige struktur og organisering af den menneskelige intelligens, men årtiers evidens peger på, at man med diverse IQ-tests har fået i et vigtigt og virkelig fænomen. Individuers testresultater inden for forskellige aspekter af intellektuel formåen stritter ikke i alle retninger, men følges statistisk set pænt ad. Det tyder på, at der, som Charles Spearman tidligt i sidste århundrede postulerede, findes en underliggende *generel* faktor, som man kan kalde intelligens.

Denne g-faktor er groft sagt et udtryk for, hvor mange hestekrefter motoren mellem ørene har og altså et mål for, hvor meget den kan klare, og hvor hurtigt den kan køre. Nyere teorier nuancerer billedet med flere dimensioner og lag af intelligens, men g ser stadig ud til at være en samlende faktor.

»Desværre trives nyremte derude,« siger psykolog ved University of Amsterdams Jan te Nijenhuis. »Tag ideen om mange uafhængige intelligenser. Det er en teori fremført af den amerikanske psykolog Howard Gardner, og en teori som er slået stort igennem især i

pædagogiske kredse, men som på ingen måde understøttes af data.«

Data antyder til gengæld, at intelligens er en ganske stabil egenskab. Der er altså god korrelation mellem IQ-målinger foretaget op gennem barneårene og i voksenalderen, hvilket fortæller, at man ikke går hen og udvikler en høj intelligens, hvis man ikke havde den med fra begyndelsen. Og det skyldes ikke mindst, at intelligens i høj grad er bestemt af genetiske faktorer. I hvert fald så længe man ikke raler om en oprasket med sygdom, sult og ekstrem fattigdom. Tvillingestudier viser, at ud af en population med en pæn middellassebaggrund kan godt halvdelen af variationen i IQ forklares med genetiske faktorer. Resten er i sagens natur miljøpåvirkninger, men hvilke konkrete påvirkninger, der er tale om, har ingen foreløbig kunnet påvise.

»Det er desværre korrekt,« sukker Robert Plomin. Den elegante adfærdsgenetiker fra King's College har ikke mindst gransket effekten af skole og uddannelse og må konkludere, at der er ligegyldigt, hvilken skole man sender sine poter i. »Hvordan de klarer sig karaktermæssigt er stort set uafhængigt af den individuelle skole, lige så uafhængigt af klassestørrelse, og selv den individuelle lærer betyder meget lidt.«

HER er vi måske fremme ved intelligensforskningens egentlige problem. Selvom den afholder sig nok så meget fra eventuelle etniske forskelle, står dens centrale budskab i grel kontrast til den fortælling, vi lever på som samfund. En fortælling, som er indbygget i selve moderniteten: At individer, hvis der får de rette muligheder og ydre omstændigheder,

kan vise sig fri af sin tilfældige og uforståelige herkomst og skabe sit liv efter eget ønske.

Vi siger til børn, at de kan blive til, hvad de vil, hvis bare de tager sig sammen og arbejder for det. Selvtjældspunuer fortæller os voksne, at vi i princippet alle gemmer på et geni – det handler bare om at bruge nogle fliske anvisninger, så kan det vækkes til live. Endog populærvidenskaben vil gerne dreje historien i den retning. I mega-bestselleren *Outliers* underretter Malcolm Gladwell eksempelvis, at når man kommer over en IQ på 120, betyder mere intelligens ikke noget – det er hårdt arbejde og 10.000 timers træning, der er den afgørende faktor. Samme forskning gentages af *New York Times*-journalisten David Brooks i hans nye bog *The Social Animal*.

